

POSTANOWIENIE

Dnia 3 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa H. Spółki Akcyjnej w W.
przeciwko O. w K.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 3 września 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 20 grudnia 2019 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Powód wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z powołaniem się na jej oczywistą zasadność, wynikającą z tego, że: a) Sądy obu instancji „w

żaden sposób nie rozpoznały zarzutu oraz wniosków dowodowych powoda dotyczących zasadności miarkowania naliczonej przez pozwanego kary umownej, co w oczywisty sposób wpłynęło na treść zaskarżonego wyroku”, gdyby bowiem sądy rozpoznały zarzut powoda, to nie byłyby uprawnione do oddalenia roszczenia; b) „Sąd Apelacyjny w sposób oczywisty dokonał naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. poprzez rozpoznanie wyłącznie wybranych, a wręcz - w ocenie powoda - nierozpoznanie praktycznie żadnego z zarzutów naruszenia prawa materialnego podniesionych przez powoda w apelacji - nie sposób bowiem uznać jedno- czy dwuzdaniowych odniesień do postawionych wyrokowi Sądu Okręgowego zarzutów za ich rozpoznanie przez Sąd Apelacyjny”.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że uzasadnienie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, jako przesłanki jej przyjęcia do rozpoznania, wymaga powołania się na kwalifikowaną postać naruszenia zaskarżonym orzeczeniem przepisów prawa materialnego lub procesowego i przeprowadzania wywodu zmierzającego do jego wykazania. Oczywistość naruszenia ma miejsce wówczas, gdy jest ono widoczne *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje przy tym samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie orzeczenia oczywiście nieprawidłowego. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi zatem do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skonfrontowanie argumentacji, którą przytoczył powód w celu wykazania, że Sądy *meriti* naruszyły wymienione w podstawach skargi przepisy prawa procesowego z uzasadnieniem zaskarżonego wyroku nie potwierdza tezy o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Artykuł 378 § 1 k.p.c. wyznacza granice rozpoznania sprawy w postępowaniu apelacyjnym. Sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek

apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). W takich też granicach rozpoznana została apelacja powoda w niniejszej sprawie, o czym świadczy odniesienie się przez Sąd Apelacyjny do poszczególnych zarzutów powoda podniesionych w apelacji. Skrótowość własnej wypowiedzi Sąd Apelacyjny wyjaśnił tym, że w pełni podziela szczegółowe ustalenia Sądu Okręgowego i argumentację prawną przedstawioną przez ten Sąd, które przytoczył. Nie powstają zatem żadne wątpliwości co do tego, jaki stan faktyczny został przyjęty za podstawę rozstrzygnięcia. Trzeba przy tym podkreślić, że w związku z niedopuszczalnością podnoszenia w skardze kasacyjnej zarzutów odnoszących się do ustaleń faktycznych i oceny dowodów, która do nich doprowadziła (art. 398³ § 3 k.p.c.), także Sąd Najwyższy byłby nimi związany, gdyby przyszło mu rozpoznawać skargę kasacyjną (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Sądy obu instancji trafnie oznaczyły charakter żądania, z którym wystąpił powód. Z powołaniem się na przepisy o konieczności zwrotu nienależnego świadczenia żądał on bowiem, by pozwana wydała mu środki, które uzyskała z realizacji gwarancji bankowej zabezpieczającej roszczenia z rękojmi i gwarancji jakości, mogące powstać na rzecz pozwanej jako inwestora w stosunku do powoda jako wykonawcy w związku z wykonaniem łączącej te osoby umowy o roboty budowlane. Żądanie powoda podlegało zatem ocenie na podstawie art. 405 w związku z art. 410 § 2 k.c. Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd Apelacyjny dostrzegł problem pominięcia przez Sąd Okręgowy wniosków powoda zmierzających do uzyskania miarkowania kary umownej, naliczonej przez pozwaną na podstawie umowy i wyjaśnił, że z gwarancji bankowej pokryta została tylko nieznaczna część tej kary, a przedmiotem sporu nie jest wprost kara umowna i jej wysokość, lecz żądanie zwrotu świadczenia pobranego z gwarancji bankowej. Gdy zaś chodzi o samą zasadność przystąpienia przez pozwaną w okolicznościach sprawy do naliczania kary umownej za każdy dzień zwłoki w usunięciu usterek,

to Sąd Okręgowy poczynił zarówno stosowne ustalenia, jak i dał wyraz ich ocenie w motywach orzeczenia.

Powód powołał się także na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, które przedstawił w formie pytań: a) „Czy gwarancja bankowa uregulowana w art. 81 ust. 1 Prawa bankowego stanowiąca umowę o charakterze nieakcesoryjnym, może podlegać wykładni interpretacyjnej w oparciu o postanowienia umowy podstawowej oraz w oparciu o okoliczności towarzyszące stronom przy zawieraniu jak i wykonywaniu umowy tworzącej stosunek podstawowy, czy też niezależnie od okoliczności towarzyszących stronom przy jej zawieraniu jest ona samodzielny abstrakcyjnym zobowiązaniem gwaranta?”; b) „Czy zarzut nadużycia prawa podmiotowego uregulowany w przepisie art. 5 k.c. służący do obrony przez zobowiązanego, względem którego uprawniony wysuwa swoje roszczenie, może być wykorzystywany przez zobowiązanego jako podstawa roszczenia dochodzonego w postępowaniu o zwrot świadczenia uzyskanego właśnie wskutek nadużycia prawa przez uprawnionego, tj. czy wobec nieuprawnionego (tj. z naruszeniem art. 5 k.c.) uzyskania świadczenia przez uprawnionego, naruszenie art. 5 k.c. może stanowić podstawę prawną dochodzenia przez zobowiązanego zwrotu tego świadczenia?”

Zgodnie z ustaloną linią orzecznictwa powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga wskazania na problem o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygnięty w dotychczasowym orzecznictwie i wymagający pogłębionej wykładni. Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których ono powstało. Zagadnienie powinno być ponadto „istotne” z uwagi na wagę problemu interpretacyjnego, którego dotyczy dla systemu prawa. Potrzeba wykładni przepisów prawa, co do zasady ustaje, jeśli ustali ją w swoim orzecznictwie Sąd Najwyższy.

Charakter gwarancji z art. 81 pr. bank. został objaśniony w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego

z 16 kwietnia 1993 r., III CZP 16/93, OSNC 1993, nr 10, poz. 166, wyrok Sądu Najwyższego z 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09, niepubl. i powołane tam dalsze orzecznictwo), tak samo jak relacje, w jakiej ta umowa pozostaje ze stosunkiem podstawowym, który zabezpiecza (zob. m.in. wyroki z 15 września 2016 r., I CSK 524/15, Biul. SN 2016, nr 12, s. 13, z 20 września 2013 r., II CSK 670/12, OSNC 2014, nr 5, poz. 53). Sąd Najwyższy wypowiedział się o charakterze i treści stosunków prawnych istniejących między zleceniodawcą gwarancji bankowej i bankiem, między bankiem jako gwarantem i beneficjentem gwarancji oraz między zleceniodawcą gwarancji i beneficjentem gwarancji („trójkąt gwarancyjny”). Nie jest sporne, że umowie gwarancji bankowej towarzyszą zazwyczaj dwa dodatkowe stosunki prawne: tzw. stosunek podstawowy pomiędzy dłużnikiem i wierzycielem - beneficjentem gwarancji oraz umowa zlecenia gwarancji bankowej zawierana pomiędzy dłużnikiem ze stosunku podstawowego albo osobą trzecią i bankiem - gwarantem. W wyroku z 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09 (OSNC 2010, nr 11, poz. 146), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w razie zapłaty przez gwaranta gwarantariuszowi sumy gwarancyjnej, mimo braku uzasadnienia materialnoprawnego w stosunku podstawowym, rozliczenie korzyści majątkowej następuje między stronami tego stosunku. Wykazanie braku podstawy prawnej uzyskania korzyści majątkowej przez beneficjenta gwarancji wymaga skorzystania przez zleceniodawcę z zarzutów ze stosunku obligacyjnego łączącego beneficjenta jako wierzyciela z jego dłużnikiem ze stosunku podstawowego. Prawa podmiotowe w stosunkach obligacyjnych mają względny charakter, a zarzuty materialnoprawne mogą podnosić wyłącznie strony konkretnych materialnoprawnych stosunków, z wyjątkami wyraźnie przewidzianymi w ustawie albo wynikającymi z woli stron.

Sytuacja, w której dochodzi do wykorzystywania przez gwarantariusza uprawnień wynikających z gwarancji w sposób ewidentnie sprzeczny z jej celem (nadużycie gwarancji) także została objaśniona w orzecznictwie (zob. m. in. wyroki Sądu Najwyższego z 25 stycznia 1995 r., III CRN 70/94, OSNC 1995, nr 5, poz. 86, z 25 czerwca 1999 r., II CKN 402/98, OSNC 2000, nr 1, poz. 16, z 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09, z 9 września 2010 r., I CSK 134/10, niepubl.). Sądy orzekające w niniejszej sprawie nie stwierdziły, by pozwana pobrała nienależne jej środki z gwarancji, przeciwnie, z ich ustaleń wynika, że w relacjach między powodem

i pozwaną powstały roszczenia, których powód nie zaspokoił, co uzasadniło sięgnięcie przez pozwaną do środków zabezpieczonych w formie gwarancji bankowej. Nie ustaliły też żadnych okoliczności, w świetle których wykonywanie prawa podmiotowego przez pozwaną można by uznać za jego nadużycie w rozumieniu art. 5 k.c.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. oraz - co do kosztów postępowania - art. 108 § 1, art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 2 pkt 7 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. poz. 1800), orzeczono jak w postanowieniu.

jw